

УДК 338.24:65.018

В. І. Криленко,

к. е. н., доцент кафедри фінансів Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті розглянуто формування системи управління економічною безпекою регіонів як складової забезпечення національної економічної безпеки в умовах поширення кризових явищ у світі та відповідно посилення сукупності внутрішніх загроз для України.

The formation of the regions economic security management system as a component of the national economic security under the conditions of global crisis and intensification of internal threats for Ukraine is examined in the article.

Ключові слова: регіон, економічна безпека, система управління економічною безпекою.

Key words: region, economic security, economic security management system, national economic security.

Постановка проблеми. Проблема економічної безпеки України впродовж багатьох років залишається надзвичайно важливою, передусім, з точки зору забезпечення стійкого та збалансованого розвитку країни в довгостроковій перспективі. Динамічна зміна умов функціонування сучасної економіки, здатність до забезпечення безпеки від дії внутрішніх і зовнішніх загроз визначає рівень конкурентоспроможності країни та динаміку соціально-економічного розвитку. В свою чергу, забезпечення інтересів країни базується на стійкому розвитку регіонів, коли реалізація цілей і завдань у сфері регіональної політики відображає формування можливостей системи цілеспрямованих дій на загрози регіонального рівня. Але при цьому слід враховувати регіональні відмінності рівня економічної безпеки, що визначаються нерівномірністю соціального розвитку, особливостями розвитку економіки та розміщення продуктивних сил, ступенем динамізму інноваційних перетворень, якістю людського потенціалу, інвестиційним кліматом і багатьма іншими чинниками.

Глобальна нестабільність у виробничій, продовольчій, енергетичній, фінансовій та інших сферах, особливо остання фінансова криза, виявили низку системних недоліків, що обмежують можливості стабільного соціально-економічного розвитку. Крім того, для України більш нагальними залишаються внутрішні виклики національній безпеці, зокрема неефективність державної влади та стримування її кадрового оновлення, викривлення демократичних процедур, неспроможність держави виконувати свої функції, особливо в сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, що сприяє зростанню недовіри до держави з боку суспільства. Використання витратної економічної моделі, відсутність стимулів до інноваційних процесів і динамічного розвитку нових технологічних укладів обумовлюють неконкурентоспроможність української економіки. Все це дозволяє стверджувати, що стратегія національної безпеки України 2007 року не набула практичної реалізації, внаслідок чого посилюються загрози національній безпеці. Тому, оцінка рівня та впливу загроз життєво важливим інтересам України на сучасному етапі посткризового відновлення умовило необхідність оновлення стратегії національної безпеки, визначення стратегічних пріоритетів і вдосконалення механізмів їх реалізації [1]. В цьому контексті потребують нових підходів положення чинної Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р., що також не повною мірою відповідають новітнім викликам, не враховують зростаючу відмінність у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів, наслідки викликів, потенціал сучасних механізмів та інструментів подолання регіональних диспропорцій, не визначають довгострокові тенденції розвитку регіонів до 2020 р. [2].

Отже, питання формування регіональної політики, системи управління економічною безпекою адекватних викликам післякризового періоду та попередження потенційних кризових явищ є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної безпеки стали предметом досліджень багатьох зарубіжних учених-економістів, зокрема загальнотеоретичним питанням вивчення економічної безпеки, виявлення, аналізу і характеристики чинників дестабілізації та загроз економічної безпеки, оцінки економічної безпеки присвячені роботи Л. Абалкіна, А. Архіпова, С. Бухвальда, А. Городецького, В. Медведєва, В. Сенчагова, К. Самсонова, О. Татаркіна та інших, а деякі аспекти регіонального рівня економічної безпеки – Л. Абалкіна, Б. Губіна, Ю. Любимцева, О. Романової, О. Татаркіна, В. Яковлева та ін.

Проблемам економічної безпеки присвячені праці таких вітчизняних науковців, як: В. Гєсць [3], Н. Капустін [4], Ю. Лисенко [5], В. Мунтіян [6], Г. Пастернак-Таранушенко [7], О. Полушкін [8], О. Судакова [9] та інших, в яких увага більш зосереджена на глобальному, міжнародному, національному рівнях економічної безпеки. Результати досліджень проблем управління економічної безпеки окремих регіонів знайшли відображення в роботах Н. Гук [10], К. Єфремова [11], В. Пономаренка [12], В. Ткаченко [13] та багатьох ін. Проте питання формування системи управління економічною безпекою на регіональному рівні як складової системи управління соціально-економічними процесами досі досліджено не повною мірою.

Мета статті полягає у визначенні факторів впливу, складових і принципів формування якісної системи управління економічною безпекою регіону.

Виклад основного матеріалу. Оскільки економіка є основним видом діяльності суспільства, держави й особистості, то економічна безпека – найбільш важлива складова національної безпеки України. На сьогодні національній економічній безпеці загрожує невирішеність наступних проблем [1]:

- залежність внутрішнього ринку від зовнішньоекономічної кон'юнктури, недостатня ефективність роботи щодо його захисту від несумлінної конкуренції з боку українських монополістів та імпортерів, а також стосовно боротьби з контрабандою;
- недостатня ефективність використання матеріальних ресурсів, переважання в структурі промисловості галузей з невеликою часткою доданої вартості, низький технологічний рівень вітчизняної економіки;
- наявні валютні ризики, неефективне використання коштів Державного і місцевих бюджетів;
- недосконалість законодавства для прискорення розвитку національної економіки на інноваційних засадах, відносно високий рівень тінізації економіки, відсутність достатніх стимулів для легалізації доходів населення та зменшення тіньової зайнятості;
- надмірний вплив іноземного капіталу на розвиток окремих стратегічно важливих галузей національної економіки, небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в таких галузях.

Вирішення означених проблем потребує проведення відповідних дієвих заходів на рівні регіонів як основних елементів забезпечення національної економічної безпеки країни.

Економічна безпека регіону – це здатність регіональної економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення, тобто стійкого економічного зростання, максимально забезпечувати прийнятні умови життя та розвитку особистості для більшості населення. Економічна безпека на регіональному рівні – це також спроможність економіки протистояти дестабілізуючій дії внутрішніх і зовнішніх соціально-економічних чинників, а також не створювати загрози для інших елементів регіону та зовнішнього середовища. Економічна безпека регіону – це діапазон рівнів економічних і соціальних показників, у межах яких регіон протягом довготривалого періоду розвивається стійко [14].

Складовими економічної безпеки на регіональному рівні є:

- виробнича, яка характеризується наявністю ресурсної бази, умовами, що забезпечують інтеграційні процеси, сформованістю системи відтворення з

урахування спеціалізації регіону;

- фінансова, що характеризується стійкістю фінансової та регіональної бюджетної системи, здатністю забезпечити соціально-економічну стабільність і розвиток регіону;
- науково-технічна – динамікою впровадження результатів НТП у соціально-економічну сферу, рівнем модернізації виробництва, кваліфікацією та чисельністю персоналу, зайнятого в наукових дослідженнях і розробках;
- соціально-демографічна – рівнем соціальної диференціації суспільства, рівнем бідності, депопуляції населення, доступності освіти, культури, медичного обслуговування, житла, послуг зв'язку тощо;
- реструктуризація регіонального ринку праці – галузевою регіональною спеціалізацією, зміною потреби у фахівцях відповідної кваліфікації, рівнем безробіття, системою завдань і функцій, що реалізуються спеціалістами;
- громадська – у відсутності криміналізації суспільства, тіншової економіки, корупції тощо;
- продовольча – рівнем забезпеченості регіону продовольством, якістю продуктів харчування;
- екологічна – її порушення проявляються в перевищенні допустимих норм забруднення довкілля, у великих витратах на ліквідацію наслідків техногенних катастроф.

На стан економічної безпеки регіону впливають багато факторів із різнополярним вектором дії, тобто вони перешкоджають або сприяють забезпеченню безпеки. Проте неправильне або несвочасне регулювання дії чинників безпеки може викликати зміну їх станів, внаслідок чого вони набувають дестабілізуючу властивість із високим ступенем невизначеності, що розглядається як загроза економічній безпеці. Отже, необхідність управління економічною безпекою обумовлена потребою недопущення переростання чинників у загрозу безпеки, запобігання кризовим ситуаціям, гарантія стабільного рівня об'єкту безпеки, мінімізації можливих економічних збитків. Забезпечення економічної безпеки повинно передбачати: класифікацію дестабілізуючих чинників безпеки і контроль над ними; ідентифікацію загрози внаслідок втрати контролю над чинником; розробка та виконання заходів щодо подолання загрози.

За процесним підходом управління економічною безпекою – безперервна взаємозв'язана послідовність дій (функцій управління), спрямованих на забезпечення економічної безпеки. До основних функцій управління економічною безпекою відносяться формування цілей розвитку об'єкту управління та розробку стратегії їх досягнення (програми дій). Слід відрізняти наступні типи стратегій забезпечення економічної безпеки, зокрема такі, що спрямовані на: недопущення перетворення чинників дестабілізації в загрозу безпеки; припинення дії вже існуючих загроз; відновлення безпечного стану об'єктів (компенсацію збитків). Перший та другий тип стратегій орієнтовані на попередження загроз і протидію (ім віддається перевага), остання – на компенсацію діями та відповідними механізмами збитків об'єктам економічної безпеки.

Для розробки стратегії економічної безпеки, об'єктивної оцінки її реалізації потрібна організація всебічного моніторингу економіки та суспільства для визначення системи внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на стан економічної безпеки та мають можливість трансформуватись у загрозу безпеки. Завданням системи моніторингу стану економічної безпеки є періодичний збір, обробка й аналіз інформації; оцінка та прогнозування соціально-економічної ситуації; передача об'єктивної і достовірної інформації про стан об'єктів безпеки та можливі його відхилення до органів управління. Дані моніторингу є підґрунтям для ефективної реалізації стратегії економічної безпеки через прийняття відповідних рішень і дій регулювання найважливіших економічних процесів для підтримки стану економіки на безпечному рівні. Функції, завдання моніторингу та інформаційної підтримки органів влади покладено на інформаційно-аналітичні центри при регіональних адміністраціях.

Саме завдяки постійному моніторингу стану економічної безпеки регіону система управління здатна гнучко реагувати на економічні, соціальні та політичні умови як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, які постійно змінюються.

Прикладом такого моніторингу є результати рейтингування регіонів України Фондом «Ефективне управління» за індексом конкурентоспроможності 2012 р., розрахованим на підставі статистичних даних за 2010-2011 рр. (табл. 1). Згідно з підсумками в 2012 р., перша п'ятірка регіонів-лідерів не змінилася: м. Київ, Харківська, Дніпропетровська, Донецька й Київська області.

Таблиця 1.
Оцінювання регіонів України за індексом конкурентоспроможності в цілому,
і за його окремими складовими в глобальному порівнянні [15]

	Найгірша країна	Найгірший регіон	Найкращий регіон	Найкраща країна
Індекс конкурентоспроможності регіонів України	2,8	3,8	4,4	5,7
Інституції	2,4	3,3	4,0	6,1
Інфраструктура	1,5	3,2	5,0	6,7
Макроекономічне середовище	2,4	4,5	7,0	
Охорона здоров'я та початкова освіта	2,9	5,5	6,0	6,8
Вища освіта та професійна підготовка	1,9	4,1	5,1	6,2
Ефективність ринку товарів	2,8	3,8	4,1	5,6
Ефективність ринку праці	2,8	4,6	4,9	5,9
Рівень розвитку фінансового ринку	2,3	3,8	4,2	5,9
Технологічна готовність	2,2	2,8	4,3	6,3
Рівень розвитку бізнесу	2,5	3,7	4,2	5,8
Інновації	1,9	2,6	3,4	5,8
Розмір ринку	1,2	-	-	6,9

Всі регіони показали впродовж 2012 р. відносне зростання конкурентоспроможності, зокрема регіон-лідер (м. Київ) у 2011 р. мав загальну оцінку, що відповідає 62-му місцю (Іран), а аутсайдер (Херсонська область) – 117-му (Малава), то в 2012 р. вони мали 53-є (Мексика) та 99-е місце (Габон) відповідно. За минулий рік різниця в оцінках між першою і останньою позиціями національного рейтингу в глобальному порівнянні скоротилася від 55 до 46 місць. Найбільша відмінність у регіональних оцінках зберігається за складовими: інфраструктура (63 позиції в світовому порівнянні між регіонами України та найгіршими показниками), технологічна готовність (68 позиції) і розмір ринку (76 позицій) [15, с. 26].

Цікавою є оцінка фінансової системи, яка показала, що деякі західні регіони та великі промислові області на сході та в центрі країни відновлюються швидше, однак її оцінки не сягають докризового рівня та наближаються лише до 60-го місця в світі. Значне відставання від світових оцінок демонструють усі регіони України за показниками фондового ринку – ефективністю його регулювання та доступністю фінансування. Повернути довіру до надійності банківської системи також не вдалося жодному з регіонів – оцінки лідера відповідають рівню 81-го місця в світі [15, с. 28].

Отже, система моніторингу економічної безпеки потребує систематизації показників економічної безпеки та визначення їх граничних значень, які дозволять оперативно та достовірно оцінювати стан регіональної економіки і країни в цілому для прийняття адекватних заходів для попередження та / або усунення загроз.

Якість системи управління економічною безпекою регіону забезпечується ефективністю ухвалення управлінських рішень, що враховують систему взаємних економічних інтересів, як господарюючих суб'єктів, так і регіональних органів управління. Функцію управління економічною безпекою з боку держави більшою мірою визначає регулювання, що розглядається як цілеспрямований вплив органів влади на основні економічні параметри для досягнення балансу – стійкого розвитку економіки й інтересів суб'єктів господарювання та суспільства, а також комплекс управлінських дій щодо нейтралізації виявлених загроз і виходу з зони небезпеки. Регулюючі заходи та механізми розробляються одночасно з прогнозами соціально-економічного розвитку, реалізуються в програмі забезпечення економічної безпеки і стійкого розвитку об'єктів безпеки.

Сферою застосування регулюючих заходів і механізмів забезпечення економічної безпеки регіону є: розвиток регіонального ринку товарів і послуг, міжрегіональних зв'язків; забезпечення ефективного функціонування регіонального ринку праці; проведення ефективної бюджетної політики в регіоні; розвиток виробничої та соціальної інфраструктури; використання природних ресурсів і природоохоронна діяльність; енергетичне забезпечення регіону; інформаційне забезпечення управлінської діяльності органів влади та суб'єктів господарювання, прозорість діяльності органів управління.

При цьому слід відмітити, що більш дієвим та оптимальним є регулювання не директивними методами, а через мотиваційні механізми та селективний підхід використання економічних регуляторів. До основних економічних регуляторів, обсяг яких останнім часом значно скоротився, відносяться: дотації підприємствам; податкові пільги, відстрочення, розстрочки сплати податків, пенні та штрафи, а також орендних платежів до бюджету; кредитування на пільгових умовах, під гарантії місцевих і регіональних органів влади. Також позитивний ефект має: безкоштовне виділення будівель і земельних ділянок (право розпорядження якими належить регіональним або місцевим адміністраціям); інформаційне забезпечення; розміщення регіонального замовлення, постачання продукції на конкурсній основі тощо. Застосування означених регуляторів проводиться за селективним підходом до всіх суб'єктів господарювання регіону. Кризовий стан ресурсного потенціалу більшості регіонів вказує на неспроможність надання гарантованої державної підтримки в повному обсязі, тому селективна політика дозволяє спрямовано впливати на певні групи суб'єктів ринку, які здатні забезпечити значний мультиплікативний ефект для економіки регіону у виробництві (галузі); мають бюджетотворюючий характер; здійснюють ефективну фінансово-господарську діяльність та показують стійкість розвитку; мають конкурентні переваги, платоспроможний попит на продукцію тощо. Отже, систему критеріїв у рамках селективної політики можна поділити на такі, що характеризують соціально-економічну значимість підприємств для регіону та критерії ефективності фінансово-господарської діяльності та стійкості розвитку підприємства.

Таким чином, система управління економічною безпекою є досить складною сукупністю елементів, що реалізує основні принципи та функції управління,

здатна забезпечити прийнятний стан економічної безпеки, має властивості до адаптації та постійного вдосконалення з урахуванням змін внутрішнього та зовнішнього середовища.

Найбільш ефективним методом управління економічною безпекою є програмно-цільовий, що реалізує комплексний підхід і представляє собою систему специфічних форм і методів управління, спрямованих на реалізацію комплексних програм; сукупність прийомів, що дозволяють представити вирішення проблеми як ієрархію цілей, які визначені за рівнями спільності, значущості та доцільності, з наступним досягненням їх шляхом реалізації системи взаємозв'язаних заходів.

Сучасна практика свідчить, що побудова цільової моделі управління економічною безпекою регіону є найбільш важливим і складним елементом методичної роботи щодо застосування програмно-цільового методу управління.

Тому, для досягнення максимального ефекту програмно-цільового управління необхідно забезпечити повноту цільової комплексної програми економічної безпеки регіону, для чого її розробка та реалізація повинна включати наступні етапи:

1. Виявлення наявності проблемної ситуації в регіоні та формулювання конкретної проблеми.
2. Вибір проблемної ситуації, що вирішується програмно: визначення бажаного стану об'єкту економічної безпеки (не оцінюється як загрозливе); виявлення та оцінка діючих чинників дестабілізації; визначення її оцінка передбачуваних збитків від виявлених загроз; оцінка загроз відповідно до їх важливості, часу настання тощо; прийняття рішення щодо вибору проблемної ситуації.
3. Формування програмних цілей і завдань (ієрархія цілей).
4. Попереднє визначення необхідного ресурсного забезпечення для вирішення проблемної ситуації, встановлення обмежень за видами ресурсів.
5. Розробка стратегії забезпечення економічної безпеки як комплексу заходів – методів, способів, засобів досягнення програмних цілей.
6. Уточнення обсягу наявного ресурсного забезпечення для реалізації обраної стратегії та його розподіл за видами заходів і часом.
7. Підготовка проекту цільової програми та її узгодження з іншими діючими.
8. Затвердження програми, доведення до виконавців.
9. Створення організаційного механізму управління цільовою програмою.

Аналіз цільових моделей регіонів показав, що найбільш значимим є досягнення наступних підцілей (вирішення проблем): підвищення ефективності господарської діяльності всіх суб'єктів господарювання, незалежно від форми власності та виду діяльності; підвищення прибуткової частини бюджету регіону. Підвищення ефективності господарської діяльності є підциллю різних складових стратегії економічної безпеки (промислової, агропромислової, інвестиційної політики) та наслідком реалізації інших (розвитку ринкової, промислової інфраструктури тощо), але в той же час воно впливає на успішне втілення більшості складових стратегії економічної безпеки. Отже, підвищення ефективності господарської діяльності, відтворення та стабілізація виробництва – це основна мета стратегії забезпечення економічної безпеки більшості регіонів країни.

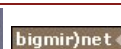
Практика показує, що програмно-цільовий метод управління в основному використовується для вирішення окремих проблем щодо подолання негативних процесів і явищ, запровадження компенсаційних засобів. Проте значні обсяги збитків і втрат, їх соціальний аспект спонукають до розробки стабільного механізму цільової орієнтації всіх елементів (учасників) процесу забезпечення економічної безпеки, здатного до постійного виявлення та вирішення всієї сукупності проблем. Він повинен надати можливість випереджаючого управління на підставі проведення планомірної діагностики стану економічної безпеки регіону, своєчасного виявлення чинників дестабілізації, прогнозування можливих проблем, виявлення перспективних резервів соціально-економічного розвитку, постійного пошуку та відбору альтернативних заходів і механізмів забезпечення економічної безпеки. Отже, такий підхід дозволяє перейти від стратегії «постфактум» (як реакції на негативні події, що вже відбулися) до стратегії на принципах випереджаючого управління забезпечення економічної безпеки, що спрямована на недопущення переростання чинників дестабілізації в загрозу безпеки.

Висновки. В усьому різноманітті проблем національної економічної безпеки країни чітко визначається регіональний аспект. Тому система економічної безпеки регіону повинна бути орієнтована на забезпечення економічної незалежності, стабільності і стійкості, здатності до саморозвитку і прогресу. Її основними принципами мають стати комплексність і системність, гнучкість, порівнянність витрат щодо забезпечення безпеки та майбутніх збитків від загроз. Запровадження системного підходу в управлінні економічною безпекою регіону дозволить сформувати гнучку організаційну структуру, поєднати в єдиному управлінському циклі сукупність дій, необхідних для досягнення цілей комплексної програми економічної безпеки регіону, надаючи можливість враховувати зміни та забезпечувати адаптивне реагування. Взаємодія регіональних органів управління та господарюючих суб'єктів у системі програмно-цільового управління економічною безпекою повинна будуватися на основі застосування сукупності економічних регуляторів господарської діяльності, пов'язаних із економічними інтересами суб'єктів господарювання регіону. Селективна політика при використанні різних регуляторів має спиратися на достовірну й об'єктивну оцінку соціально-економічної значущості та фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання регіону, що дозволить приймати відносно них ефективні управлінські рішення, а також реалізовувати промислову та інвестиційну політики, формувати бюджети розвитку регіонів.

Література

1. Указ Президента України. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 р. «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389/2012>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF>
3. Концепція економічної безпеки України / Ін-т економічного прогнозування, кер. проекту Гесць В. М. – К.: Логос, 1999. – 56 с.
4. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнес Информ. – 1999. – № 11-12.
5. Лысенко Ю. Г. Спиридонов А. А. Механизмы управления экономической безопасностью. / Ю. Г. Лысенко, С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский, А. А. Спиридонов – Донецк : ДонНУ, 2002. – 178 с.
6. Мунтян В. І. Економічна безпека України. / В. І. Мунтян – К., 1999. – 462 с.
7. Пастернак-Тарануценко Г. Результаты исследования путей обеспечения экономической безопасности Украины / Г. Пастернак-Тарануценко // Экономика Украины. – 1999. – № 2. – С. 21-28.
8. Полушкин О. А. Управление безопасностью предприятий в условиях рыночной экономики / О. А. Полушкин // Закон и право. – М., 2005. – № 10. – С. 46-50.
9. Судакова О. І. Формування системи управління економічною безпекою підприємництва / О. І. Судакова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – в 9-ох т. – Том VIII. – Дніпропетровськ : ДНУ. – 2007. – Вип. 231. – С. 1652-1661.
10. Гук Н. А. Теоретичні підходи до управління економічною безпекою регіонів / Н. А. Гук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvntlu/19_4/278_Guk_19_4.pdf
11. Ефремов К. И. Вопросы оценки экономической безопасности региона / К. И. Ефремов, Е. И. Георгадзе // Вопросы статистики. – №2. – 2002. – С.57-59.
12. Пономаренко В. С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование / В. С. Пономаренко, Т. С. Клебанова, Н. Л. Чернова – Харьков: ИД «ИНЖЭУ», 2004. – 144с.
13. Ткаченко В. Г. Экономическая безопасность Украины в условиях рыночных трансформационных процессов / под ред. В.Г. Ткаченко, В. И. Богачева. – Ровеньки-Луганск: «Наука», 2007. – 330с.
14. Основные понятия менеджмента: глоссарий / Н. Д. Найденов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vocabulary.ru/dictionary/916/world/yeconomicheskaja-bezopasnost-regiona>
15. Оцінювання конкурентоспроможності регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.competitiveukraine.org/upload/reports/rozdi15_ukr.pdf

Стаття надійшла до редакції 28.01.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"